

Farkas Sándor őrnagy:

A KIFÁRASZTÓ GERILLA-HADVISELÉSI FORMA SZAKASZAI^{1, 2}

Az ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében

ÖSSZEFOGLALÓ: *Napjainkban a legtöbbet emlegetett és sokak által a legveszélyesebbnek³ tartott dzsihádistá szervezet az ISIL.⁴ A terrorista tevékenységeket elkövető „magányos farkasok”⁵ a belőlük formálódó terrorista sejtek támadásai, valamint a közel-keleti régióból érkező emberáradat jelentős kihívást jelentenek hazánknak, az Európai Uniónak és legerősebb szövetségésének, az Amerikai Egyesült Államoknak is. A tanulmány központi témája, hogy jelenünk legsikeresebben működő terrorista szervezete milyen elemeket vett át az elmúlt évszázadok során a gerilla katonai gondolkodásmód elvei alapján küzdelmüket megvívó csoportoktól, különös tekintettel a Mao Ce-tung által vezetett gerillatevékenységre.*

KULCSSZAVAK: *Mao Ce-tung, gerilla, elhúzódoó háború, aszimmetrikus hadviselés, terror, stratégia, gerilla-hadviselési mód, intézményrendszer, hadászati védelem, hadászati egyensúly, hadászati támadás*

BEVEZETÉS

A globalizált világ folytonos társadalmi és gazdasági változásai, valamint a biztonsági környezet szakadatlan átalakulása egyre újabb kihívásokkal szembesítik az államokat és azok haderőit. A közérdeket érvényesítő közszolgálatoknak, a jó és stabil kormányzásnak, benne a jól felszerelt és kiképzett haderővel korszerű tudományos ismeretekre kell épülniük.⁶ Napjaink hadtudományi kutatásai között fontos szerep jut az egyre gyakrabban jelentkező

¹ Az írás a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt égisze alatt működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült tanulmány rövidített, szerkesztett változata.

² A szerzőnek e témakör más aspektusait elemző tanulmánya a Honvédségi Szemle 2017/2. számában jelent meg. Lásd http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/62253/hsz_2017_2__beliv_038_046.pdf.

³ Az Institute for the Study of War (ISW) által 2016. januárban kiadott háromrészes tanulmány első moduljában – U.S. Grand Strategy, al Qaeda and ISIS: Existential Threat to US and Europe – szereplő következtetések szerint az an-Nuszra társadalmi mozgósítás terén véghez vitt eredményei és más ellenálló szervezetekkel való hatékony együttműködése miatt hosszú távon sikeresebb lesz, mint az ISIL. Frederick W. Kagan – Kimberly Kagan – Jennifer Cafarella – Harleen Gambhir – Katherine Zimmermann: Al Qaeda and ISIS: Existential Threats to the U.S. and Europe. ISW, 2016, 24. <http://www.aei.org/publication/al-qaeda-and-isis-existential-threats-to-the-us-and-europe/> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

⁴ Islamic State in Iraq and the Levant – Iszlám Állam Irakban és Levantban. Használatos még – többek között – az ISIS (Islamic State in Iraq and Syria) és az IS (Islamic State) rövidítés is. A magyar szakirodalomban használatos az Iszlám Állam (IÁ) elnevezés, illetve rövidítés is.

⁵ Kagan–Kagan–Cafarella–Gambhir–Zimmermann: i. m. 24.

⁶ Pohl Árpád: Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás. Hadtudományi Szemle, 2014/4. szám, 356–367. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_4/2014_4_f_pohl.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 14.)

nem állami – állam alatti – szereplők ellen megvívott küzdelmeknek, melyek aszimmetrikus, gerilla-, felkelő, valamint hibrid műveletek formájában valósulnak meg. E hadviselési normák és módok elterjedésének következtében egyre inkább előtérbe kell helyezni a civil-katonai együttműködést, valamint a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek, a katonai és a civil hírszerzési intézmények együttműködését. Mivel napjaink hadviselésében egyre nagyobb hangsúly kerül a nem katonai tényezőkre és szereplőkre, ezért a hadtudomány és a hadelmélet is elkerülhetetlenül közelebb kerül a civil kutatásokhoz.⁷ Jelen tanulmányomban Mao Ce-tungnak, a történelem egyik legsikeresebb gerillavezetőjének eljárási módjait és stratégiáját vizsgálom, mely a későbbiekben alapjául szolgál napjaink egyik legveszélyesebb „terrorista” szervezetének az elemzéséhez.

A Mao Ce-tung nevével fémjelzett kifárasztó gerilla-hadviselési forma alkalmazása során az aszimmetrikus küzdelmet szándékosan választó, gyengébb gerillacsapatoknak nem célja a gyors győzelem kivívása.⁸ Ennek kézenfekvő oka a jelentős hátrány az erőforrások tekintetében, ami a hadviselés kezdeti időszakában nem teszi lehetővé a gerillák számára a hagyományos keretek között folyó műveletek végrehajtását és a győzelemhez szükséges koncentrált erő kifejtés megvalósítását. A gerillák számára biztos megsemmisüléssel járó döntő ütközetek elkerülése, valamint a felfejlődéshez szükséges idő biztosítása céljából a gerillák eleinte a területek ideiglenes feladásának stratégiáját követik. A tér időért cserébe történő feláldozását a hatalmas földrajzi tér és a gerillákkal szemben álló gazdagabb uralkodó társadalmi réteg egységének a hiánya teszi lehetővé.

A gerillák szempontjából kiemelkedő fontosságú a társadalmi tér a végső politikai cél megvalósítása érdekében. Széles társadalmi bázis nélkül nem létezhet sikeres gerillamozgalom, mivel a gerillák a lakosság nagyfokú támogatása révén jutnak naprakész információkhoz, logisztikai és személyi utánpótláshoz, valamint erőforrásokhoz.⁹ A kifárasztási stratégia tehát legfőképpen a helyi lakosság megnyerésére és ellenőrzés alatt tartására helyezi a hangsúlyt, melynek hatékony megvalósításában jelentős szerepet játszik a propagandaeszközök által terjesztett megfelelő ideológia. A lakosság befolyásolása szempontjából a propagandaeszközök mellett meg kell említeni a tanulmányosorozat jelen részében részletesen ismertetésre kerülő terrorizmus eszköztárának bizonyos elemeit is,¹⁰ melyek megfélemlítő erejüknel fogva gyakorolnak hatást a lakosságra.

Egy széles társadalmi bázis megteremtése a végső politikai cél elérésének szükséges, de nem elégséges feltétele. Ennek kivitelezéséhez elengedhetetlen a kormány tekintélyének, valamint katonai erejének és infrastruktúrájának a fegyveres küzdelem által megvalósított rombolása.

⁷ Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa. Honvédségi Szemle, 2015/3. szám, 3–11. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/50852/hsz_2015-3.pdf; Bakos Csaba Attila: Hagyományostól eltérő vezetésszemlélet. Társadalom és Honvédelem, 2015/3. szám, 41–51. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-2015-3_-szam.original.pdf; Ujházy László: Az EUFOR ALTHEA-művelet parancsnoki struktúrája. Hadtudomány, 2014/1–2. szám, 65–72. http://real.mtak.hu/18706/1/2014_1_2_7.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 14.)

⁸ Farkas Sándor: Az ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében: A kifárasztó gerilla-hadviselési forma. Honvédségi Szemle, 2017/2. szám, 44–45. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/62253/hsz_2017_2_beliv_038_046.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 21.)

⁹ Porkoláb Imre: Az aszimmetrikus hadviselés: az ortodox és gerilla hadikultúra összecsapásai. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2006/3. szám, 65–80. <http://www.zmne.hu/dokisk/hadtud/Porkolab.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 14.)

¹⁰ Porkoláb Imre: A terrorizmus mint az aszimmetrikus hadviselés formája. Új Honvédségi Szemle, 2006/6. szám, 73.

Ez a tudatosan elhúzódozó jellegű küzdelem három egymásra épülő hadászati szakasz megvalósításán keresztül folyik. A propaganda, a harcok során elfoglalt nagy méretű összefüggő területeken élő nagyszámú lakosság feletti ellenőrzés, valamint a megszerzett harci tapasztalatok együttesen teszik lehetővé a gerillasereg reguláris erővé történő átalakítását, amely képes a hatalmi központokba szorult kormányerők ellen sikeresen megvívni a végső koncentrált támadást, megnyitva ezzel az utat a politikai hatalomátvétel előtt.

A korábbi tanulmányomban (Honvédségi Szemle, 2017/2.) bemutatott, valamint jelen dolgozatban kifejtett alapelvekkel Mao egy olyan hadviselési formát ír le, mely egyaránt hangsúlyozza a politikai, ideológiai mozgósítás és a katonai műveletek fontosságát. Ennek a két területnek az egybefogásával Mao egy olyan elméletet hozott létre, amely napjainkban is kiindulópontként szolgál a gerilla-hadviselést folytató szervezetek számára. A tanulmány célja, hogy elősegítse a harcát a gerilla katonai gondolkodásmód elvei alapján vívó, napjaink legsikeresebb terrorista szervezeteként¹¹ számon tartott ISIL tevékenységének a megértését a Mao által felállított alapelvek és elemzési kritériumok alapján. További cél, hogy az elemzés során feltárt hasonlóságok révén bebizonyítsam, hogy napjainkban az aszimmetrikus hadviselést választó állami szint alatti szervezetek – kiemelt tekintettel az ISIL-re – nem egy teljesen új eljárásmodot alakítottak ki, hanem a régi elveket porolták le és frissítették, modernizálták azokat a globalizáció és a fejlett információtechnológia által nyújtott lehetőségek segítségével.

A KORMÁNY TEKINTÉLYÉT ÉS FEGYVERES ERŐIT PUSZTÍTÓ ELJÁRÁSOK, MÓDSZEREK

A már jelzett korábbi tanulmányomban – a Mao Ce-tung nevével fémjelzett – kifárasztó gerilla-hadviselésről megállapítottam, hogy a harcukat kezdetben jelentős erőforráshátrányban megvívó gerillák nem képesek rövid idő alatt a győzelemhez – a végső politikai célok megvalósításához – szükséges koncentrált erő kifejtés megteremtésére. Az ennek megvalósításához szükséges időt a térnek időért cserébe történő feláldozása útján teremtik meg, ami lehetővé teszi a sikeres gerillamozgalom alappilléreül szolgáló széles társadalmi bázis kiépítését.

A széles társadalmi bázis megléte azonban csak szükséges, de nem elégséges feltétele a végső győzelem kivívásának. Abban fontos szerepet játszik a kormány tekintélyének a rombolása, valamint katonai erejének és infrastruktúrájának a pusztítása is, ami az ellene folytatott fegyveres küzdelmek révén valósul meg: a „...*partizánosztagoknak... leplezve és villámgyorsan kell cselekedniök, hirtelen rajtaütésekkel kell meglepniök az ellenséget, a harc igen gyors befejezésére kell törekedniök...*”¹² melyet kicsi és igen mozgékony csoportok alkalmazásával érnek el.¹³

A kis méretű és mozgékony erők váratlan rajtaütésein és lesállításain keresztül megvalósuló harcjeljárásmoddal Mao nem talált fel semmi újat, hiszen ez már korábban is szerepelt egyéb

¹¹ A szerző véleménye szerint az ISIL nem pusztán egy terrorista szervezet. A terrorizmus csupán csak egy az ISIL által alkalmazott tevékenységi módok közül.

¹² Mao Ce-tung: A japán területablók elleni partizánháború stratégiájának kérdései. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 2. kötet. Szikra, Budapest, 1953, 147.

¹³ A „rajtaütéseket” mozgó vagy ideiglenesen megállított célpontok ellen is végrehajtották, ezt a tevékenységet a modern katonai terminológia lesállításnak hívja.

gerillák, felkelők, sőt még az útonálló banditák tevékenységi módjai között is.¹⁴ Nem szabad megfeledkezni arról a tényről, hogy Mao élete korai szakaszában könyvtárosként dolgozott, és eközben korábbi gerillák és felkelők tevékenységének a tapasztalatait elemezte, és azokból ötleteket meríthetett. Nem is kellett a történelemben nagyon messzire visszanyúlnia, hiszen T. E. Lawrence, a Mao korát egy évtizeddel megelőző időszak legsikeresebb felkelésének vezetője az 1922-ben angol nyelven kiadott és világhírűvé vált, *A bölcsesség hét pillére* című könyvében rendkívül részletes leírást adott a kis alegységekkel végrehajtott harcászati tevékenységekről.¹⁵ „*A taktikánk a csipkedés és roham lesz: nem lökés, hanem ütés (...) A legkisebb erőt kell felhasználnunk a leggyorsabb időben, a legtávolabbi helyen.*”¹⁶ *A „...szórványos portyázásokat tudatos operációvá fejlesztjük (...) a törökök nagy tömegét tudjuk védő pozíciókban leszögezve tartani.*”¹⁷

Ez az eljárás mód arra kényszeríti a gerillákkal szemben álló felet, hogy csapatainak szétforgácsolásával próbálja a rendet fenntartani az általa uralni kívánt terület egészén. Ennek következtében nem lesz képes az erői koncentrálására, hiszen azzal, hogy a gerillák bárhol támadhatnak – és támadnak is –, a szemben álló félnek is mindenhol jelen kell lennie.¹⁸ Tehát ennek a harcászati eljárásnak Mao nem az első, de nem is az utolsó alkalmazója volt. Az őt követő időszakban, sőt még napjaink felkelő szervezeteinek tevékenysége során is fellelhető ez a tevékenységi forma. A vietnami Giap tábornok erről a következőképpen írt: „*A gerillák (...) mindenütt jelen lévő egységei arra kényszerítették rá az ellenséget, hogy felaprózza erőit.*”¹⁹

A gerilla-hadviselés kezdeti fázisában a korábbi bekezdésekben kifejtett elvek betartása az életben maradáshoz segítette elő Mao és követői számára. Amíg nem történt meg a nagy társadalmi bázisra épülő, reguláris harc megvívására alkalmas sereg kialakítása „*óvakodni kell(ett) az erők szétforgácsolásától és a felgöngyölítő hadműveletektől.*”²⁰ De a felkelés későbbi szakaszaiban – amikor a hagyományos fegyveres küzdelemre alkalmas erők is a felkelők rendelkezésére álltak – sem nélkülözték ezt a meglepésen alapuló támadási módszert. A gerillaharcmodort alkalmazó erők a reguláris harcot folytató felkelőcsapatok harcát továbbra is támogatták annak érdekében, hogy az ellenségre történő komplex ráhatás folyamatossága a szemben álló fél teljes mélységében megvalósuljon. A fentieknek megfelelően Mao a gerillaháború lényegét az alábbi tömör megfogalmazásban fejtette ki:²¹

¹⁴ Forgács Balázs: A néppel az uralkodóért. Az első gerillaelméletek. Felderítő Szemle, 2016/1. szám, 21–57. <http://knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2016-1.pdf>; Porkoláb Imre: Új kihívások az aszimmetrikus hadviselésben. Honvédségi Szemle, 2013/3. szám, 2–4. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/39409/honvedsegi_szemle_2013_3.pdf (Letöltések időpontja: 2017. 06. 16.)

¹⁵ Arábiai Lawrence hadügyi gondolatairól lásd Bakos Csaba – Jobbágy Zoltán: Explaining the Evolutionary Dynamics of an Insurgency: T. E. Lawrence and the Art of Tribal Warfare. AARMS, 2015/1. szám, 91–99. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/aarms-2015-1-jobbagy.original.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

¹⁶ Thomas Edward Lawrence: A bölcsesség hét pillére. I. kötet. Révai, Budapest, 1935, 400.

¹⁷ Lawrence: i. m. 142.

¹⁸ Walter Laqueur: Guerrilla Warfare – A Historical and Critical Study. Transaction Publishers, New Brunswick (U.S.A.), 2004, 39–40.

¹⁹ Vo Nguyen Giap: A népi háborúról. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1976, 147.

²⁰ Mao Ce-tung: A Csingkangsanban folyó harc. In: Mao Ce-tung válogatott művei. I. kötet. Szikra, Budapest, 1952, 128.

²¹ Jobbágy Zoltán: A háború antropológiája: primitív hadviselés, gerilla hadviselés és a szövetséges összhaderőnemi műveletek sikere. Hadtudomány, 2015, 25. (elektronikus) szám, 67–78. http://real.mtak.hu/24618/1/8_JOBBA_GY_ZOLTAN_2.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 18.)

„Ellenségünk támad – mi visszavonulunk, ellenségünk megállt – mi nyugtalanítjuk, ellenségünk kimerült – mi megverjük, ellenségünk visszavonul – mi üldözzük.”²²

A célpontok kiválasztása során, ha „...gyenge hadsereg harcol erős ellenség ellen, egy további elengedhetetlen feltétel az, hogy ki kell választani az ellenség gyenge alakulatait és ezeket kell megverni.”²³ Ilyen célpontok közé tartoztak az elszigetelt katonai objektumok, a települések szélein elhelyezkedő rendőrségi ellenőrző pontok, gyengébb fegyverzettel rendelkező – mögöttes területen elhelyezkedő – harci támogató kiszolgálást végző alegységek, valamint az infrastrukturális létesítmények különböző típusai. A támadások azonban nem csak a fegyveres erők kötelékébe tartozó egységek ellen irányulhattak. A célpontok között szerepeltek stratégiai fontosságú személyek, politikai vezetők, rendőri és katonai alegységek parancsnokai, de még a civil társadalomnak az a része is, amelyik az ellenség erőivel kollaborált.²⁴ Az infrastrukturális célpontok kiválasztása esetén kiemelt figyelmet kaptak a stratégiai jelentőségű vezetési pontok, a közút- és a vasúthálózat elemei, a kulcsfontosságú hidak, gátak, amelyek megsemmisítése vagy rombolása által a központi hatalom cselekvési szabadsága jelentős mértékben korlátozható volt.

Fontos megemlíteni, hogy a lázadók által végrehajtott támadások – az állam vagy a megszálló hatalom fegyveres erőinek gyengítésével és tekintélyének rombolásával párhuzamosan – a fegyverzeti anyagok és a technikai eszközök beszerzésének az elsődleges módja volt. Ennek az utánpótlási módnak a fontosságát jól fémjelzi, hogy Mao ütközetről ütközetre jegyezte a vezetése alatt álló gerillák által zsákmányolt fegyverzet – általában puskák – darabszámát.

A társadalmi bázis szélesedésével, a fegyveres gerillacsoportok létszámbeli és technikai megerősödésével, valamint a reguláris hadviselésben szerzett jártasság erősödése révén idővel lehetővé válik a gerillacsapatok tevékenységének az összehangolása, majd a kisebb csapatok jelentős részének reguláris erővé formálása. A partizánháború – a kifárasztó gerilla-hadviselési mód három szakaszán keresztül folyamatosan fejlődve – a reguláris erők mozgó hadműveleteivé alakul át, amikor a gerillacsapatok feladata az együttműködés a már regulárisra vált alegységekkel.²⁵ Ez az átalakulás teszi lehetővé a hagyományos katonai műveletek során a döntő erőfölény kialakítását, ami nélkülözhetetlen a kormányerők feletti végső győzelem kivívásához.²⁶

²² Mao Ce-tung: A kínai forradalmi háború stratégiai kérdései. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 1. kötet. Szikra, Budapest, 390.

²³ Uo. 396.

²⁴ Ez a jelenség a 20. század városi gerillamozgalmainál is megfigyelhető volt, lásd Forgács Balázs: Gerillák a városokban – Carlos Marighella és „A városi gerilla kis kézikönyve”. Sereg Szemle, 2012/4. szám, 99–110. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/35166/seregszemle_2012_ivne%CC%81.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

²⁵ Fontos, hogy a regulárisra vált sereg mellett a partizánosztagok egy részét és az alkalmazott harcmódot továbbra is meg kell tartani, hogy a reguláris sereg támogatására legyenek. Részletesebben lásd Jobbágy Zoltán: Clausewitz és a felkelők: a háború csodálatos háromsága és a felfegyverzett nép ereje. Honvédségi Szemle, 2013/3. szám, 28–31. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/38492/honvedsegi_szemle_2013_03.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

²⁶ Az irreguláris erők átalakulásának fontosságáról lásd Forgács Balázs: Tito háborúja – A partizán-hadviselés elmélete és gyakorlata Jugoszláviában. In: Kovács Bálint – Matevosyan Hakob (szerk.): Politikai krízisek Európa peremén: a Kaukázustól a Brit-szigetekig. Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2014, 255–271.

MAO ÉS A TERROR

Mao műveinek egyikében sem található utalás a terror bármiféle alkalmazására. Ennek nyilvánvaló oka, hogy a társadalom szemében a terror szó alapvetően negatív jelentéstartalommal bír. Csupán említése is elutasító hatást válthat ki a lakosság körében, ami a gerilla-hadviselés egyik alapelve, a széles társadalmi bázis kialakítása szempontjából kontraproduktív lenne. Más kínai írók műveiben sem jellemző Mao tevékenységének negatív színben történő feltüntetése. Ez adódik egyrészt abból, hogy Maót a mai napig a kínai nemzet megmentőjének kultusza lengi körül. Másrészt nagy szerepe van a kritikák hiányában annak, hogy Maót, a Kínai Népköztársaság teljhatalmú vezetőjét nem érhetke kritika, valamint a róla és tevékenységéről nyilvánosságra kerülő információk kizárólag a pozitív dolgokat jelenítették, jeleníthették meg. A teljesebb kép kialakításához azonban elengedhetetlen a gerilla katonai gondolkodásmód ezen aspektusának a vizsgálata is. Ezt kizárólag a Jung Chang és Jon Halliday szerzőpáros által írt, 2006-ban megjelent *Mao, az ismeretlen történet* című könyvre alapozva elemzem. Ez a könyv szemtanúk elmondásai, valamint Mao és a vele közösen dolgozó emberek feljegyzései alapján készült.

Fontos kiemelni, hogy Mao esetében nincs szó terrorizmusról. Mao tevékenységét nem lehet a terrorizmus rendszerezése során felállított egyetlen kategóriába sem besorolni. Csupán a terrorizmus széles eszköztárának néhány eleméről és azok alkalmazásáról lehet említést tenni, melyek a félelemkeltés, a lélektani befolyásolás és a belső ellenségekkel való leszámolás célját szolgálták.

A könyvből levonható következtetések alapján megállapítható, hogy Mao rendkívül ügyesen használta fel a terror eszköztét a saját népszerűségének fokozására az alábbi eljárás alkalmazásával. Mielőtt Mao megjelent volna egy adott területen vagy egy új meghódított közösségben, utasítást adott kínzások és tisztogatások végrehajtására, viszont amikor megjelent az adott körzetben, parancsára ezek a kínzások abbamaradtak, ami őt pozitív színben, a nép megmentőjeként tüntette fel. Megjegyzendő, hogy a kötetben szerepelnek olyan, a megfélemlítéssel kapcsolatos események is, melyek Mao jelenlétében zajlottak.

A megfélemlítés eszközeként a kínai kommunisták a következő módszereket alkalmazták. Az alkalmazott eljárásmodok általánosak voltak, de a könyvben különös figyelmet kap a Jenan területén lezajlott terror, melyről egy Mao seregében szolgáló tiszt ezt mondta: „...egyszerűen bejelentették, hogy antibolsevikok vannak közöttük, megneveztek néhány embert (...) minden bizonyíték nélkül; ezeket pedig (...) megkínozták és vallomást csikartak ki belőlük, valamint körülbelül egy tucat másik ember nevét kérték. Azokat megint letartóztatták és megkínozták, így újabb neveket kaptak...”²⁷ Egy másik módszer volt olyan népgyűlések tartása, ahova kötelezően kivezényelték a népet, majd nyilvánosan kivégezték a vörös uralom előtti megyei előjárókat és a terület korábbi katonai vezetőit. A holttesteket felhúzták azokra a fákra, amelyek a Mao beszédéhez épített emelvény mögött voltak. Ezután végighordozták a tetemeket az utcákon, majd elrettentésként a város központi részein egy-egy fára felakasztva otthagyták őket. A nyilvános kivégzések hozzátartoztak a mindennapokhoz – kötelezték a lakosságot az ezeken való részvételre azért, hogy örökre beléjük költözzön a félelem. A városházákat sem kerülhette el a pusztulás. Lerombolásuk a régi rendszer végét szimbolizálta.

Az idézett kötet rögzíti, hogy szabadidejében minden embernek napi három alkalommal írásban rögzített „*gondolatvizsgálatot*” kellett tartania. Ennek során minden olyan gondo-

²⁷ Jung Chang – Jon Halliday: *Mao, az ismeretlen történet*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006, 105.

latot le kellett jegyeznie, amely valaha is az ember eszébe jutott és a kommunista pártra nézve negatív hatásai lehetnek. A magánszféra nem létezett többé. Az embereket széles körű besúgásra készítették. Senki nem merte nyíltan elmondani a véleményét, az agy mosás elérte, hogy az egyenlőségért harcoló fiatalok engedelmes robotokká váljanak. A terror még magukra a megfélemlítőkre is hatással volt.

A fentiekben leírt terror alkalmazásának megvoltak a negatív következményei. Néhány helyen zendülés tört ki a vörösök uralma ellen, de a legtöbb területen „*a vörös hatalom alatt lévők (...) nem mernek reakciósan viselkedni...*”²⁸

Fontosnak tartom ismételten hangsúlyozni, hogy ezek az információk egyetlen könyvből származnak. Bár számos olyan motívum fedezhető fel ebben a műben, mely a kínai társadalom Maótól történő elszigetelődését mozdíthatta előre, viszont szem előtt kell tartani, hogy a Mao által vezetett forradalom a végeredményét tekintve sikeres volt, az a széles körű társadalmi támogatottság megszerzése nélkül nem valósulhatott volna meg. A tanulmánynak nem célja azt vizsgálni, hogy a siker mennyiben alapult a politikai agitáción, a félelemkeltésen vagy a meggyőzésen, mint ahogyan annak elemzése sem cél, hogy mennyiben játszott szerepet egy esetleges hamis propaganda a lakosság széles körének vörösök mellé állításában. Az elemzés szempontjából pusztán a széles társadalmi bázis megteremtésének szükségessége bír jelentőséggel, ami a sikeres gerilla-hadviselés elkerülhetetlen előfeltétele.²⁹ A könyvben említett és Mao által alkalmazott terrorista-eszköztár elemeinek bemutatása kizárólag az ISIL-lel történő összehasonlítás szempontjából lényeges.

A KIFÁRASZTÓ GERILLA-HADVISELÉSI MÓD STRATÉGIAI SZAKASZAI

A kitűzött politikai célok megvalósítása érdekében a szándékosan hosszan elhúzódó aszimmetrikus hadviselés a felkelés különböző időszakaiban különböző eljárásmodok és elvek alkalmazását teszi szükségessé: „*...a háború törvényeinek is minden szakaszra nézve megvan-nak a maguk sajátosságai.*”³⁰ A maói irányvonal sajátos jellemvonása az elhúzódó küzdelem különböző stratégiai szakaszokra történő felosztása.

A kifárasztó gerilla-hadviselési mód intézményrendszeri alapjai

A kifárasztó gerilla-hadviselési mód alapja olyan gerillabázisok létrehozása, amelyek a katonai erők kiképzéséhez, a műveletek megtervezéséhez, a feladatokra történő felkészüléshez, a logisztikai feltöltésekhez és az újjászerveződéshez nyújtanak biztos földrajzi területet. A felsorolt tevékenységek végrehajtása nagyfokú szervezettséget igényel, ami egy hatékonyan működő, a központi államhatalomtól független vezetési és irányítási struktúrát, azaz egy gerilla-intézményrendszer megvalósítását teszi szükségessé. Ennek kialakítása kizárólag abban az esetben valósítható meg, ha ezeken a területeken a kormány érdekérvényesítő képességét semlegesítik. Csou En-laj volt Mao segítségére, hogy olajozottan működő gépezetté alakítsa a társadalmat ezeken a területeken. Hatalmas bürokratikus szervezetet építettek ki, melynek

²⁸ Uo. 77.

²⁹ Porkoláb Imre: A hadviseléssel kapcsolatos elméletek és elvek változása napjaink konfliktusainak tükrében. Honvédségi Szemle, 2014/6. szám, 6–14. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/47524/hsz_2014_6.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

³⁰ Mao: A kínai forradalmi háború... 335.

feladatai közé tartozott többek között a toborzás,³¹ az adók behajtása és különböző nyilvántartások vezetése. Ezek a központi hatalomtól független, tartósan fennmaradni képes területek szolgálnak alapul a lakosság feletti kontroll kiszélesítéséhez és a területi terjeszkedéshez.³²

Mao a bázisterületek mellett nagy jelentőséget tulajdonít a jellemzően a gerillabázisok perifériáján elhelyezkedő olyan területeknek, ahol a kormány még jelentős társadalmi támogatottsággal bír, képes érvényesíteni politikai és katonai befolyását, de a gerillacapatok viszonylag nagy szabadságfokkal tudnak műveleteket végrehajtani. Ezeket a gerillavezetők által kijelölt, meghódításra váró térségeket Mao gerilla befolyási övezetnek nevezi. Mao elmélete szerint ezeket a nagyobb kiterjedésű övezeteket körbe kell venni gerillabázisokkal. A bázisokról indított agitációs és katonai műveletek révén a társadalom átállítása és a kormány hatalmának semlegesítése után az ilyen övezeteket össze kell vonni, egységesíteni kell a bázisterületekkel, aminek következtében a teljes körzet egyetlen óriási bázisterületté alakul.

Mao a politikai hatalom átvételének/megragadásának és megtartásának a kulcsát a társadalmi támogatottság területről területre történő megszerzésében, a kormány hatalmának a területről területre történő semlegesítésében, a bázisterületek és a befolyási területek kialakításában és egybeolvasztásában, egy reguláris sereg megalakításában, valamint a teljes lakosságnak a gerillacélok megvalósítása érdekében történő mozgósításában látja: „*A Vörös Hadsereget és az egész lakosságot fel kell szólítani a hadjárat elleni harcra és a támaszpont védelmére.*”³³ Ezt a komplex, elhúzódó tevékenységet Mao három szakaszra osztva valósítja meg.

A hadászati védelem szakasza

A hadászati védelem szakaszának a rendeltetése a hosszan elnyúló gerilla-hadviselés alapjainak a megteremtése. Ennek megvalósítása érdekében a kormány által leggyengébben ellenőrzött területeken tervezik a mozgalom elindítását, valamint néhány bázis létrehozását. Mivel ebben az időszakban még rendkívül sérülékenyek, ezért minden tevékenységüket olyan módon igyekeznek végrehajtani, hogy elkerüljék a hatalmon lévő kormány figyelmét. A védelem szakaszának a célja olyan szilárd bázisok létrehozása, amelyek biztonságos alapul szolgálnak a gerillák által képviselt ideológia terjesztéséhez. A hadászati védelem szakaszának végére a gerillaerők megtelepednek a központi hatalom által gyengén ellenőrzött területeken, és bár a kormány még ellenőrzése alatt tartja a lakosságot, de már jelentős mérvű gerillabefolyást képesek érvényesíteni a terület népessége körében.

Az első szakasz során megoldandó feladatokat egy tudatosan felépített, három lépésből álló folyamat keretén belül valósítják meg.³⁴ Első lépésként a kiképzett agitátorok beszállásnak a kijelölt területekre, elvegyülnek a társadalom meghatározó célcsoportjaiban, majd felméri azok igényeit és sérelmeit. Második lépésként a beépült gerillák átvesszik az ellenőrzést e csoportok felett: „...*illegális szervezet létrehozásához (...) mindenképpen igyekszünk behatolni a fehér körzetekbe, hogy magában az ellenség táborában fejtsünk*

³¹ A beszerzés hatéves korban kezdődött: a gyerekek az őrök tagjaivá váltak, és 15 évesen az ifjúsági brigádokba kerültek. Minden felnőttnek a Vörös Honvédő Seregben kellett szolgálnia.

³² Porkoláb Imre: A kifárasztó gerilla-hadviselési mód. Kard és Toll, 2006/2. szám, 113–122. <http://magyarhonved.hu/container/files/attachments/8571/113-122.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

³³ Mao: A kínai forradalmi háború... 385.

³⁴ Porkoláb: A kifárasztó gerilla-hadviselési mód. 119–120.

ki munkát.”³⁵ A lakosság egy része feletti ellenőrzésből származó erőforrások egy részét átirányítják a gerillatevékenységek támogatására. Harmadik lépésként az átirányított erőforrásokat a gerilla-infrastruktúra fejlesztésére, az adott terület védelmi harcaira, kisebb támadások indítására és a terület ellenőrzésére fordítják. A védelmi harc mellett végrehajtott zaklató jellegű támadásoknak célja a kormányerők folyamatos nyomás alatt tartása, ami elengedhetetlen a második fázisba történő átmenethez.

A hadászati védelem szakasza az ellenséges erők stratégiai támadásának és a gerillaerők stratégiai védelmének a szakasza, melyben a gerillák katonai műveleteinek szempontjából a bázisterületek védelmére irányul a legnagyobb figyelem. Mao ezt csapatok összevonásával valósítja meg. A védelmi harcot vívó csapatok kedvezőtlen feltételek esetén döntő ütközetre nem vállalkoznak az ellenséggel. Ha vereség vagy megsemmisülés veszélye fenyegeti a védő gerillaerőket, akkor azok kitérnek – elmozognak – a harc elől, és területeik feladása révén időt nyernek, melyet a számukra kedvező feltételek megteremtésére fordítanak. Ezt a típusú küzdelmet Mao belső vonalon folytatott harcnak hívja, és a lényegét a következőképpen fogalmazza meg: „Számunkra a hadműveletek fő formáját az első szakaszban a reguláris csapatok mozgó hadműveletei fogják jelenteni, kiegészítő formáját pedig a partizánháború és az állóháború.”³⁶ Az idézetből kitűnik, hogy a védelmi harccal párhuzamosan támadó tevékenységek is folynak. Ezek a jelentős veszteségeket okozó támadások egyrészt arra készítik a kormánycsapatokat, hogy erőt vonjanak el a fő harcterületről, másrészt a folyamatos váratlan támadásokkal való veszteség okozás felőrlí az ellenséges katonák harci morálját.

Megállapítható, hogy stratégiai szinten védekező művelet folyik, melynek sikeres megvívását jelentős számú, taktikai szinten végrehajtott kisebb támadás segíti elő.³⁷

A hadászati holtpont szakasza

Ez az ellenség stratégiai védekezésre történő berendezkedésének és a gerillacsapatok ellen-támadási előkészületeinek a szakasza. A második szakasz kezdete onnan számítható, amikor a gerillaerők a kormányerőkkel megegyező szinten képesek egyes területeken a lakosság feletti ellenőrzés megvalósítására. Míg az első szakasz legfontosabb feladata néhány olyan bázisterület kialakítása, ahol a gerillák biztonságos körülmények között hajthatják végre tervezési, utánpótlási és kiképzési feladataikat, addig a második szakasz fő célja ezeknek a bázisterületeknek a megszilárdítása, majd egységes hálózattá történő szervezésük. Ez a tevékenység járul hozzá a lakosság feletti uralom kiszélesítéséhez. A cél elérése érdekében a bázisterületeken végrehajtásra kerülő legfontosabb feladat a központi hatalom lakosságra gyakorolt hatásának teljes felszámolása, azaz a lakosság elszigetelése az állami intézményrendszerektől, magától a központi hatalomtól. További feladat a gerillabefolyási övezetek kijelölése, a befolyási övezetekben ideológiai és katonai műveletek végrehajtása, a végső cél pedig a kiválasztott területek meghódítása. A hadászati holtpont szakaszának a végére az összefüggő bázisterületeken és a bázisterületek által körbevett befolyási területeken a kormányerők hatalma a minimális szintre csökken, és tevékenységük nagy része a védeke-

³⁵ Mao: A Csingkangsanban... 168.

³⁶ Mao Ce-tung: Az elhúzódó háborúról. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 2. kötet. Szikra, Budapest, 1953, 252.

³⁷ A sikeres stratégiai szintű védekezés érdekében taktikai szinten végrehajtott támadó műveletek elve már megjelenik az alábbi írásban is: Carl Schmitt: The Theory of the Partisan. 1962, 13. <http://users.clas.ufl.edu/burt/spaceshotsairheads/carlschmitttheoryofthepartisan.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 16.)

zésre összpontosul. A központi hatalom az általa elvesztett területek visszaszerzése helyett a további veszteségek minimalizálására, megakadályozására törekszik.

„*Ami pedig a hadviselés formáit illeti, itt már a partizánháború lesz számunkra a legnagyobb jelentőségű, a reguláris csapatok mozgó hadműveletei pedig kiegészítő szerepet fognak játszani.*”³⁸ Tehát az első szakasszal ellentétben a reguláris erők védelmi tevékenysége és mozgó harca – bár továbbra is jelen van – már nem bír akkora jelentőséggel, mint a nagyszámú partizántámadások végrehajtása. Ezek a partizán katonai műveletek a stratégiai támadásukat terv szerint csak ideiglenesen felfüggesztő, a birtokba vett területek megerősítésén fáradozó ellenséges csapatokkal szemben zajlanak. Az elszenvedett állandó jellegű gerillatámadások, az ezekből eredő veszteségek, valamint a fizikai és a morális kifáradás hatására ezeknek a kormány- vagy külső megszálló erőknek a harci morálja jelentős mértékben csökken. Az összefüggő bázisterületeken a gerillák ellenőrzése alá tartozó, az államhatalomtól elszigetelt nagyszámú népesség, valamint a harci akaratuktól megfosztott kormányerők együttese teszi lehetővé a végső győzelem elérése érdekében folytatott hadászati támadások megkezdését.

A hadászati támadás szakasza

Ezt a szakaszt az ellenség stratégiai védelme és a gerilla-hadviselést folytató fél stratégiai támadása jellemzi. Az első szakaszban leírt, egymástól területileg elhatárolt gerillabázisok egyre nagyobb összefüggő területekké történő szerveződése, a nagyszámú lakosság feletti ellenőrzésből adódó nagymértékű létszámbeli növekedés, az ellenségtől zsákmányolt és a külső támogatóktól kapott katonai felszerelések, valamint a gerillaharcok során megszerzett jelentős harci tapasztalatok az eredeti erőforrás- és képességbeli különbségek kiegyenlítéséhez vezetnek. Az összefüggő bázisterületek által körbezárt, kormányhatalmi központok elleni koncentrált erőfelfejtést igénylő támadások megkövetelik a gerillacsapatok átszervezését, csapatösszevonások végrehajtását. Az ilyen módon átcsoportosított, a nagyobb városokban koncentrálódó kormánycsapatokkal döntő ütközetre készülő erőket képessé kell tenni a hagyományos hadviselési forma megvívására. Ezért a katonai műveletek szempontjából az a cél, hogy a partizánháborúk a reguláris erők támadó jellegű mozgó hadműveleteivé alakuljanak át.

A kifárasztó gerilla-hadviselés szakaszaiban több alkalommal is megjelenik utalás a reguláris erők és a gerillacsapatok együttműködésére. A kettő közötti együttműködés lényegi elemei fázisról fázisra változnak. Hol a gerillacsapatok tevékenységén van a hangsúly, melyet a reguláris erők műveletei támogatnak, hol pedig ennek az ellenkezője érvényesül. Bizonyos esetekben a reguláris erők által követett stratégiai elgondolást a gerillaműveletek taktikai műveletei támogatják, hol pedig mindez fordítva történik. Egyértelműen megállapítható azonban az, hogy a kettő közötti összhang megteremtése elengedhetetlen a siker érdekében. Mao a stratégiai tervezés és végrehajtás, a hadműveleti tervezés és végrehajtás, valamint a harcászati szintű tervezés és végrehajtás közötti együttműködéssel kapcsolatban „*a hadvezetés különböző szervei közötti helyes kapcsolatok*”³⁹ meglétét kiemelkedő fontosságúnak tartja. Ennek megvalósulási módja a nyugati haderőkben napjainkban alkalmazott vezetési módszerhez hasonlítható, vagyis az előljáró parancsnok a kitűzött végcél és a parancsnok szándékának meghatározása mellett nagyfokú cselekvési szabadságot biztosít az alárendelt

³⁸ Mao: Az elhúzó... 254.

³⁹ Mao: A japán területrablók... 145.

katonai vezető számára. Ez a típusú eljárás lehetővé teszi az alacsonyabb szint részére, hogy az előjáró által kijelölt célt saját elképzelés szerinti feladat-végrehajtás útján valósítsa meg. Mao elképzelése szerint ez a következőképpen valósul meg: ha a „...követlék decentralizált harci műveletekre tér át, akkor az általános kérdésekben a hadvezetés központosításának elvét, a konkrét harci műveletek tekintetében pedig a decentralizálás elvét alkalmazzuk...”⁴⁰

ÖSSZEZÉS

A tudatosan elhúzódozó jellegű küzdelem három, egymásra épülő hadászati szakasz megvalósításán keresztül megy végbe. A hadászati védelem során a fő hangsúly a mozgalom elindításán és néhány bázisterület létrehozásán van. A mozgalom sérülékenysége miatt ezeket a tevékenységeket a kormány figyelmét kiejátszva kell megvalósítani. A második szakasz – hadászati holtponthoz – fő célja a bázisterületek megszilárdítása és egy egységes hálózattá történő szervezése, valamint saját intézményrendszer kialakítása, amely hozzájárul a lakosság feletti uralom kiszélesítéséhez. Az utolsó szakaszban – hadászati támadás – a nagy méretű összefüggő bázisterületeken uralt nagyszámú lakosság feletti ellenőrzés és a megszerzett harci tapasztalatok lehetővé teszik a gerillasereg bizonyos részeinek reguláris erőkké történő alakítását, amelyek képesek a hatalmi központokba szorult kormányerők ellen sikeresen folytatni a végső koncentrált támadást, megnyitva ezzel az utat a politikai hatalomátvétel előtt.

A bemutatott alapelvekkel Mao egy olyan hadviselési formát ír le, mely egyaránt hangsúlyozza a politikai és az ideológiai mozgósítás fontosságát, valamint a katonai műveleteket. E két terület egybefogásával Mao egy olyan elméletet hozott létre, amely napjainkig kiindulópontként szolgál a gerilla-hadviselést folytató szervezetek számára.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bakos Csaba Attila: *Hagyományostól eltérő vezetésszemlélet*. Társadalom és Honvédelem, 2015/3. szám. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-2015-3_-szam.original.pdf
- Bakos Csaba Attila – Jobbágy Zoltán: *Explaining the Evolutionary Dynamics of an Insurgency: T. E. Lawrence and the Art of Tribal Warfare*. AARMS, 2015/1. szám. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/aarms-2015-1-jobbagy.original.pdf
- Chang, Jung – Halliday, John: *Mao, az ismeretlen történet*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006.
- Farkas Sándor: *Az ISIL hadviselése Mao Ce-tung tanainak tükrében: A kifárasztó gerilla-hadviselési forma*. Honvédségi Szemle, 2017/2. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/62253/hsz_2017_2__beliv_038_046.pdf
- Forgács Balázs: *A néppel az uralkodóért. Az első gerillaelméletek*. Felderítő Szemle, 2016/1. szám. <http://knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2016-1.pdf>
- Forgács Balázs: *Gerillák a városokban – Carlos Marighella és „A városi gerilla kis kézikönyve”*. Sereg Szemle, 2012/4. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/35166/seregszemle_2012_ivne%CC%81.pdf
- Forgács Balázs: *Tito háborúja – A partizán-hadviselés elmélete és gyakorlata Jugoszláviában*. In: Kovács Bálint – Matevosyan Hakob (szerk.): *Politikai krízisek Európa peremén: a Kaukázustól a Brit-szigetekig*. Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2014.

⁴⁰ Uo. 201.

Giap, Vo Nguyen: *A népi háborúról*. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1976.

Jobbágy Zoltán: *A háború antropológiája: primitív hadviselés, gerilla hadviselés és a szövetséges összhaderőnemi műveletek sikere*. Hadtudomány, 2015, 25. (elektronikus) szám. http://real.mtak.hu/24618/1/8_JOBAGY_ZOLTAN_2.pdfhttp://real.mtak.hu/24618/1/8_JOBAGY_ZOLTAN_2.pdf

Jobbágy Zoltán: *Clausewitz és a felkelők: a háború csodálatos háromsága és a felfegyverzett nép ereje*. Honvédségi Szemle, 2013/3. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/38492/honvedsegi_szemle_2013_03.pdf

Kagan, Frederick W. – Kagan, Kimberly – Cafarella, Jennifer – Gambhir, Harleen – Zimmermann, Katherine: *Al Qaeda and ISIS: Existential Threats to the U.S. and Europe*. ISW, 2016. <http://www.aei.org/publication/al-qaeda-and-isis-existential-threats-to-the-us-and-europe/>

Laqueur, Walter: *Guerrilla Warfare – A Historical and Critical Study*. Transaction Publishers, New Brunswick (U.S.A.), 2004.

Lawrence, Thomas Edward: *A bölcsesség hét pillére*. I. kötet. Révai, Budapest, 1935.

Mao Ce-tung: *A Csingkangsanban folyó harc*. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 1. kötet. Szikra, Budapest, 1952.

Mao Ce-tung: *A Japán területre elleni partizánháború stratégiájának kérdései*. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 2. kötet. Szikra, Budapest, 1953.

Mao Ce-tung: *A kínai forradalmi háború stratégiai kérdései*. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 1. kötet. Szikra, Budapest, 1952.

Mao Ce-tung: *Az elhúzódozó háborúról*. In: Mao Ce-tung válogatott művei. 2. kötet. Szikra, Budapest, 1953.

Pohl Árpád: *Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás*. Hadtudományi Szemle, 2014/4. szám. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_4/2014_4_f_pohl.pdf

Porkoláb Imre: *A hadviseléssel kapcsolatos elméletek és elvek változása napjaink konfliktusainak tükrében*. Honvédségi Szemle, 2014/6. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/47524/hsz_2014_6.pdf

Porkoláb Imre: *A kifárasztó gerilla-hadviselési mód*. Kard és Toll, 2006/2. szám. <http://magyarhonved.hu/container/files/attachments/8571/113-122.pdf>

Porkoláb Imre: *A terrorizmus mint az aszimmetrikus hadviselés formája*. Új Honvédségi Szemle, 2006/6. szám.

Porkoláb Imre: *Az aszimmetrikus hadviselés: az ortodox és gerilla hadikultúra összecsapásai*. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2006/3. szám. <http://www.zmne.hu/dokisk/hadtud/Porkolab.pdf>

Porkoláb Imre: *Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa*. Honvédségi Szemle, 2015/3. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/50852/hsz_2015-3.pdf

Porkoláb Imre: *Új kihívások az aszimmetrikus hadviselésben*. Honvédségi Szemle, 2013/3. szám. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/39409/honvedsegi_szemle_2013_3.pdf

Schmitt, Carl: *The Theory of the Partisan*. 1962. <http://users.clas.ufl.edu/burt/spaceshotsairheads/carlschmitttheoryofthepartisan.pdf>

Ujházy László: *Az EUFOR ALTHEA-művelet parancsnoki struktúrája*. Hadtudomány, 2014/1–2. szám. http://real.mtak.hu/18706/1/2014_1_2_7.pdf